

УДК 338.246.2(045)

ОСЕЦЬКА Д.В.,

к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів

Бориспільського інституту муніципального менеджменту

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

Анотація. Обґрунтовано і розкрито зміст ключових властивостей фінансової політики. Розглянуто сучасний інструментарій оцінювання та забезпечення стійкості державних фінансів в умовах розбалансування фінансової сфери. Особливу увагу приділено питанням фінансового коригування бюджетного дефіциту й державного боргу. Сформульовано рекомендації щодо вдосконалення фінансової політики в Україні.

Ключові слова: фінансова політика, фінансова консолідація, стійкість державних фінансів, державний борг, дефіцит бюджету.

Осецкая Д.В., к.э.н., доцент кафедры учета и финансов Бориспольского института муниципального менеджмента

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА КАК ІНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОСТІ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВ

Аннотация. Обосновано и раскрыто содержание ключевых свойств фінансової політики. Рассмотрены современный инструментальный оценки и обеспечения устойчивости государственных финансов в условиях разбалансировки фінансової сфери. Особое внимание уделено вопросам фінансової корректировки бюджетного дефицита и государственного долга. Сформулированы рекомендации по совершенствованию фінансової політики в Украине.

Ключевые слова: фінансовая политика, фінансовая консолидация, устойчивость государственных финансов, государственный долг, дефицит бюджета.

Diana Osetska, PhD in Economics, Associate Professor, Department of Accounting and Finance, Boryspil Institute of Municipal Management

FISCAL POLICY AS AN INSTRUMENT OF SUSTAINABILITY OF PUBLIC FINANCE

Annotation. The article substantiates and discloses the content of key properties of fiscal policy. The author reviewed the modern tools for assessing and ensuring the sustainability of public finances in the context of the imbalance of the fiscal sphere. Special attention is paid to the issues of fiscal adjustment of budget deficit and public debt. The author formulates recommendations on improving fiscal policy in Ukraine.

Keywords: fiscal policy, fiscal consolidation, the sustainability of public finances, public debt, budget deficit.

Актуальність проблеми. Структурні трансформації економіки суттєво змінюють інституційне поле фінансової політики, привносячи нові імперативи у систему державних фінансів, модифікуючи інструментарій фінансової політики, що застосовується урядом у сфері бюджетного балансу. Тенденція до погіршення ситуації у сфері державних фінансів розвинених країн саме в аспекті нестабільності боргової траєкторії призвела до того, що ще не до кінця реалізовані програми фінансових стимулів зорієнтованих на подолання фінансово-економічної кризи та вихід з посткризової рецесії. За таких умов уряди змушені були втілювати програми, спрямовані на покращення балансу бюджету шляхом застосування заходів дискреційної фінансової політики протягом визначеного періоду. Характерно, що такі зміни повинні здійснюватися через загальні цільові інституційні імперативи, так і функціональні підходи до відновлення нормального стану функціонування державних фінансів. З огляду на це внесення до структури фінансової теорії спеціальної проблеми, пов'язаної з відновленням бюджетного балансу та суверенної платоспроможності стає однією із ключових у сфері фінансової політики.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретичну основу дослідження місця і ролі фінансової політики в забезпеченні стійкості державних фінансів, аналіз індикаторів фінансової стійкості та зменшення фінансової жорсткості в Європі та світі відображено в роботах Дж. Акерлофа, А. Афонса, А. Барро, У. Бенца, Дж. Б'юкенена, Р. Вагнера, К. Вікселля, К. Ерроу, Дж. М. Кейнса, Ф. Модільяні, Р. Масгрейва, М. Олсона, Р. Перроті, Н. Рубіні, Дж. Сакса, П. Самуельсона, Дж. Стігліца, Г. Таллока, В. Танзі, Дж. Тобіна та ін.

Серед праць вітчизняних учених, які досліджують дану тематику, слід відзначити роботи В. Базилевича, Т. Богдан, С. Гасанова, В. Гейця, А. Даниленка, Б. Данилишина, Т. Єфіменко, В. Зимовця, Ю. Іванова, В. Козюка, А. Крисоватого, В. Кудряшова, І. Луїної, І. Лютого, В. Міщенко, В. Опаріна, О. Рожка, А. Соколовської, Л. Тарангул, В. Федосова, К. Швабія та ін.

У цілому, провідними вітчизняними та іноземними вченими зроблено значний внесок у розробку даної проблеми. Разом із тим питання фінансової політики, механізми і умови її реалізації трактуються як зарубіжними, так і вітчизняними вченими вельми не однозначно, вкрай дискусійно, починаючи від ототожнення з фінансовою стійкістю і закінчуючи борговою стійкістю. Зазначене зумовлює необхідність систематизації теоретичних

підходів до визначення й обґрунтування концептуальних засад у сфері фінансової політики і стійкості державних фінансів з урахуванням особливостей стану державних фінансів, ідентифікації загроз і ризиків для економіки України.

Мета статті полягає в дослідженні теоретичних засад комплексного оцінювання фінансової політики для подолання макроекономічних дисбалансів та розроблення пропозицій щодо розвитку інституційних механізмів забезпечення стійкості державних фінансів.

Виклад основного матеріалу. Інструментом стійкості державних фінансів виступає фінансова політика, як комплекс заходів із метою оптимізації бюджетних витрат, проведення структурних реформ, збільшення надходжень до бюджету не тільки через зміни в системі оподаткування, а й з використанням заходів стимулювання економіки і бізнесу [1]. Такі результати отримують шляхом радикальних змін у системі бюджетно-податкового регулювання, запровадження нових підходів до проведення фінансової політики в післякризовий період. Передусім фінансова політика спрямовується на розв'язання проблем, які виникають у координації розвитку фінансового простору. Механізми фінансової політики (в межах програм фінансової консолідації), спрямовані на зменшення державних витрат, вважаються ефективнішим інструментом порівняно з заходами реформування системи оподаткування. Зміни у державних витратах не повинні призводити до стримування динаміки економічного зростання.

Аналіз фінансової політики – це, передусім, оцінювання результатів діяльності фінансових інститутів. Адекватність оцінювання забезпечується відповідним інструментарієм. Він охоплює не лише прийоми (технології) дослідження, а й фундаментальні гіпотези та ідеї. Принциповою для аналізу фінансової політики є відповідь на питання про зміст поняття «результат фінансової політики». У сучасній науці існує принаймні дві відповіді: традиційна і на засадах концепції Governance.

За традиційним підходом, результатом політики є досягнення певних фінансових параметрів, що засвідчують перебування у стані макрофінансової стабільності. Приклади реалізації такого підходу знаходимо в будь-якому сучасному підручнику з теорії фінансів [2], де проблеми фінансової політики пояснюються в термінах фінансової консолідації. У межах традиційного підходу використовується така логіка: метою політики є фінансова консолідація, тому її результат оцінюється за наближенням до збалансованого бюджету. Звідси в оцінюванні використовують такі показники державних фінансів, як бюджетні дефіцити (сальдо державного бюджету), сальдо платіжного балансу, державний борг, темп інфляції.

За підходами на засадах концепції Governance акцентується увага на створенні прозорого і демократичного механізму формування й реалізації урядових рішень. Такі дослідники, як Д. Куйман (Kooiman, 1999), А. Крей (Cray, 1999), П. Зойдо-Лобейтон (Zoido-Lobaton, 1999), Г. Хайден (Hyden, 2002), Й. Коурт (Court, 2002) та інші, припускають, що прозора і демократична процедура не може спричинити неефективного використання бюджетних ресурсів [3]; [4].

Аналіз результатів урядування на засадах Governance, здійснюваний Світовим банком, спирається на специфічні індикатори [5]:

- 1) свободи вибору влади та її підзвітності (voice and accountability);
- 2) політичної стабільності й відмови від реалізації насильницьких методів (political stability and absence of violence);
- 3) здатності створювати якісні державні послуги (government effectiveness);
- 4) якості регуляторної політики щодо приватного сектору (regulatory quality);
- 5) верховенство закону (rule of law);
- 6) успішності боротьби з корупцією та обмеження можливостей особистого використання влади (control of corruption).

Складний інструментарій аналізу Світового банку доцільно поєднувати з інструментами традиційного підходу. Особливо актуальне таке поєднання для економік із несформованими ринками, незавершеними реформами, коли зростає значення тих інструментів, які виявляють макрофінансову нестабільність.

Аналіз зарубіжних підходів до фінансової консолідації дозволяє виділити кілька напрямів початку дій з консолідації державних фінансів:

- оцінка бюджетного дефіциту;
- оцінка циклічного скоригованого сальдо бюджету (САРВ).

Успішність макроекономічної політики фінансової консолідації залежить від ряду факторів, які можна об'єднати у чотири ключові групи:

- 1) структура і термін фінансової консолідації;
- 2) політичні та інституціональні чинники;
- 3) монетарні фактори;
- 4) раціональні очікування (див. табл. 1).

Таблиця 1

Фактори ефективної фінансової консолідації

№	Група факторів	Зміст
1	Структура та термін реалізації	Зниження державних витрат позитивно впливає на ймовірність успіху фінансової консолідації, у той час як консолідація за рахунок підвищення податків вважається менш успішною. Перспективним напрямом скорочення видатків бюджету є зниження зарплат державним службовцям, регулювання зайнятості у сфері державного управління, скорочення обсягів фінансування наукових та соціальних програм. Успішна політика фінансової консолідації не повинна бути короткостроковою, однак, якщо за перші два-три роки не буде досягнуто хоча б якогось успіху, швидше за все програма виявиться невдалою
2	Політичні та інституціональні фактори	Більш імовірно є успішна реалізація політики фінансової консолідації у країнах з однопартійним урядом, або унітарних державах. Коаліційний уряд, як правило, гальмує реалізацію політики консолідації публічних фінансів. Ефективність фінансової консолідації підвищується в міру одночасного проведення структурних реформ та політики консолідації державних фінансів разом з місцевими
3	Монетарні фактори	Успішним епізодом фінансової консолідації, як правило, передувє процес девальвації національної валюти. Супровідним елементом заходів з консолідації публічних фінансів виступає дефляція, опосередкована фіксацією режиму валютного курсу та зниженням процентних ставок
4	Раціональні очікування	Раціональність очікувань економічних агентів щодо майбутніх наслідків політики консолідації спричиняє позитивний вплив на її успіх

Джерело: складено на основі: [6]

Макроекономічна політика фінансової консолідації не є однозначно ефективною. Реалізація її інструментів на практиці нашоується на спротив груп спеціальних інтересів та державного відновлення економіки (інфляційний податок, дефолт) містять не менш суперечливі соціально-економічні наслідки.

Також необхідність фінансової консолідації зумовлена тим, що за будь-якого типу економічної системи основним призначенням державних фінансів є забезпечення фінансовими інвестиціями тих потреб, які не можуть бути задоволені через ринковий механізм. Варто наголосити, що зміни в структурі потреб та інтересів призводять до змін у структурі державного бюджету, але кількісні та якісні зміни податкової системи за економічними функціями актуалізували запровадження нетрадиційних заходів, спрямованих на досягнення відповідності між витратами та ресурсними частинами сектору державного управління. З метою обмеження дисбалансів бюджетного сектору в більшості країн було прийнято рішення про посилення жорсткості фінансової політики. Запроваджено різноманітні підходи, спрямовані на досягнення орієнтирів фінансової стійкості, які передбачали: проведення інституційних реформ у межах фінансового сектору, реалізацію програм фінансової консолідації, введення нових та реформування старих фінансових правил, середньострокового бюджетного планування, підвищення транспарентності фінансової сфери тощо [7].

Отже, фінансова консолідація покликана змінити моделювання стійкості державних фінансів. До напрямів реалізації такої фінансової політики належать обмеження дефіциту сектору загального державного управління з цільовим орієнтиром на зменшення дефіцитів та покращення структури державного боргу. Саме в цьому сенсі визначення фінансової консолідації Р. Прайса стає фундаментальнішим. Цільова спрямованість дефініції, за Р. Прайсом, є “підтримання бюджетного балансу, який стабілізує бюджетні дефіцити та державний борг на певному специфікованому рівні” [8]. При цьому за логікою цього дослідника дане визначення консолідації означає, що в економіці існує певний оптимальний рівень державного боргу, до досягнення якого необхідно повернутися, інакше суспільство стикатиметься з невиправданими витратами добробуту, якщо борговий тягар стане суттєво нижче. З урахуванням сучасного макроекономічного контексту фінансова консолідація не є одномоментним заходом, а є цілеспрямованим перманентним режимом фінансової політики.

Підкреслюючи багатовимірність змісту фінансової консолідації Р. Прайс наголошує на тому, що вона покликана мінімізувати боргові ризики затяжних бюджетних дефіцитів. На думку дослідника: “У широкому розумінні та із здебільшого нормативного погляду фінансова консолідація може бути визначена як політичний процес, що вживається для досягнення стійкого бюджетного балансу, де стійкість розуміється як випуск боргу для фінансування урядових видатків у межах обсягу, що породжує майбутній борговий тягар, який не впливає на досягнення макроекономічних цілей щодо запобігання інфляційним наслідкам надмірних урядових запозичень, викривлення алокації ресурсів та несправедливого міжгенераційного перерозподілу» [8].

Аналіз даного розширеного визначення засвідчує, що фінансова консолідація не є виключно макроекономічним імперативом, оскільки передбачає, що механізм збалансування бюджету на середньострокову перспективу торкається різнопланових політичних та економічних інтересів багатьох учасників цього процесу, може викликати політичні ризики, які ставитимуть під сумнів можливість зменшення дефіцитів та відновлення суверенної платоспроможності. Фінансова консолідація як політекономічний процес потребує запровадження погоджених фінансових правил упродовж певного періоду, що є прямим наслідком того, що згідно з фундаментальним визначенням Р. Прайса – вона не одномоментний захід, хоча і не перманентний режим фінансової політики. Не випадково фінансова консолідація реалізується як програма, яка передбачає зміну

бюджетних дефіцитів, запровадження таргетів щодо первинного збалансованого бюджету, структурні реформи, зорієнтовані на підвищення стійкості державних фінансів як передумови формування ефективних ринкових структур, але і фінансового забезпечення проведення реформ в усіх сферах діяльності, зокрема адміністративної реформи, імплементацію нових макроекономічних інструментів до побудови ефективної фіскальної політики. А. Соколовська зауважила, що такими інструментами можна вважати оптимізацію структури державних видатків та підвищення ефективності використання бюджетних коштів, які діють на стан державних фінансів через вплив на інвестиції і темпи економічного зростання [7, с. 91].

Так, надмірність видаткової частини бюджету, поряд з інституційними проблемами управління державними фінансами, призвели до втрати керованості параметрами довгострокової фіскальної стабільності, що зумовило стрімке нарощування державного боргу України під час кризи в 2014-2015 рр., за підсумками 2016-го р., державний і гарантований державний борг перетнув позначку 80 % ВВП і за надто песимістичними, на нашу думку, прогнозами, МВФ знизиться до менш як 60 % лише після 2022р. [9, с. 21].

Викладене дає підстави стверджувати, що фіскальна консолідація, охоплюючи всю систему державних фінансів, пов'язана з бюджетним дефіцитом та державним боргом, стосуватиметься виключно адаптивних бюджетно-податкових інструментів, а не якихось інших макроекономічних заходів. Інституційна взаємозалежність фіскальної консолідації з бюджетно-податковими інститутами стає ще більш загально визначеною, якщо брати до уваги, що у межах фінансової теорії наголошується на функціональній та цільовій ролі первинного бюджетного надлишку (загального чи циклічно зваженого). Досягнення первинного профіциту (у рідкісних випадках загального профіциту) для скорочення державного боргу розглядається як необхідна умова того, що скорочення дефіцитів та зменшення боргових зобов'язань на певному безпечному рівні асоціювалися б з фіскальною консолідацією, а не з іншими інструментами макроекономічної політики [10]. Саме такий науковий принцип передбачено при аналізі фіскальної консолідації, що здійснюється ОЕСР [11].

Важливо зазначити, що накопичення обсягів дефіциту сектору загального державного управління та державного боргу змушує уряд вдаватися до реалізації прискореної фіскальної консолідації. Прикладом є Іспанія, Португалія, Кіпр та ін. Проте і в державах, де не виникає таких загрозливих фінансових ситуацій (у країнах ЄС), здійснення фіскальної консолідації має доповнюватися заходами щодо забезпечення економічного розвитку, виявлення проблем у фінансовому секторі економіки, які негативно впливають на формування та забезпечення її стійкості, пошуку шляхів усунення інституційних і політичних бар'єрів, перешкоджаючих проведенню політики фіскальної консолідації й активізації грошово-кредитної політики зі спрямуванням на підтримку економічного зростання шляхом розширення кредитування реального сектору.

При цьому не тільки враховують особливості фіскальної сфери в кожній державі, а й запроваджують інституційні механізми наближення їх до норм та рекомендацій ЄС. Таким чином, координація фіскальної політики посилюється в напрямі досягнення загальних цілей та визначається "коридор відхилень" у проведенні фіскального регулювання в окремих країнах.

Державна фіскальна політика в країнах ЄС спрямована переважно на реалізацію програм фіскальної консолідації, які передбачають забезпечення стійкого стану державних фінансів шляхом здійснення заходів обмеження фіскальних дисбалансів (передусім дефіциту сектору державного управління та державного боргу) [12]. Загалом дані програми дозволяють реформувати фіскальну систему відповідно до цілей інституційного розвитку. Інституціоналізація відображає інерційність інституційних змін системи фіскального регулювання та обмеженість вибору інституційних альтернатив зміцнення форм та методів координації фіскальної політики на міждержавному рівні в межах ЄС.

Для реалізації та закріплення цих програм пропонується адміністрування нових правил, моніторинг процесів інституціоналізації фіскальної політики: політики витрат, формування доходів та фінансування сектору державного управління. Для української економіки оптимізація інституційних витрат на економічне зростання і макроекономічну стабільність свідчить про формування нової якості фінансової системи і необхідність модернізаційного простору, в основі якого – формування ефективного механізму фіскальної консолідації. Важливо зазначити, як вважають С. Гасанов, В. Кудряшов, Р. Балакін, що у сфері державних витрат взято курс на оптимізацію їх обсягів і раціоналізацію структури, а також підвищення ефективності витрачання державних ресурсів. Запроваджуються заходи, націлені на збільшення дохідної частини сектору державного управління за умов недопущення посилення тиску на розвиток підприємницької діяльності в реальному секторі. Зростання доходів досягається переважно за рахунок коригування системи оподаткування (введення в окремих країнах податків на багатство, фінансові трансакції, операції з цінними паперами тощо), а також підвищення ефективності адміністрування податкових платежів. Особлива увага приділяється питанням детінізації економіки, поліпшенню умов кредитування реального сектору вдосконалення державної підтримки малого й середнього бізнесу [13].

За підсумками 2016 р., продовжували зростати як видатки, так і доходи державного бюджету України, при цьому видаткова частина зростала більш високими темпами, ніж дохідна, що відображало загострення фіскальних ризиків. Розрив між доходами і видатками (з урахуванням кредитування, величина якого зменшилася), порівняно з обсягами у попередньому році, збільшився, наслідком чого стало зростання дефіциту державного бюджету України (див. табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка показників державного бюджету України, (млрд. грн.)

Показники	Роки					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018 (план)
Доходи	339,23	357,08	534,69	616,28	793,27	917,88
Видатки	403,46	430,21	576,91	684,88	839,24	991,70
Кредитування	0,48	4,92	2,95	1,66	1,87	6,83
повернення кредитів	-5,52	-1,80	-4,30	-5,46	-5,99	-7,33
надання кредитів	6,00	6,72	7,25	7,25	7,86	14,16
Дефіцит/фінансування	64,71	78,05	45,17	45,17	47,85	80,65

Складено автором за: [14]

У 2017 р. доходи державного бюджету зросли на 28,72% (порівняно з 2016 р.), а видатки – на 22,54%. Причинами таких змін стали підвищення рівня інфляції*, досягнення позитивних темпів економічного зростання, перерахування частини доходів НБУ до державного бюджету, а також збільшення доходів від реалізації конфіскованого майна. Наслідком стало зведення бюджету з дефіцитом у 47,85 млрд. грн., що є на 31,89% меншим порівняно з обсягами дефіциту, зафіксованими за підсумками 2016 р.

За планом на 2018 р. передбачено збільшити доходи державного бюджету на 15,71% порівняно із сумою, досягнутою за підсумками 2017 р. Водночас видатки зростуть на 18,17%, а показники кредитування з державного бюджету знижуватимуться. Бюджет буде зведено з дефіцитом у 80,65 млрд. грн. порівняно з 47,85 млрд. грн. у 2017 р [12].

Україні не вдалося (через загострення ситуації як в економічній, так і в політичній сферах) значно знизити протягом останніх років фіскальні диспропорції. Тому це питання залишається актуальним, що потребує оновлення системи фіскального коригування. Досвід країн ЄС у розробленні програм фіскальної консолідації, визначенні механізмів її реалізації, активізації інституційних реформ (запровадження фіскальних правил, оздоровлення фінансового сектору, підвищення прозорості фіскальних операцій тощо), управлінні державними борговими зобов'язаннями, внесенні змін до грошово-кредитної політики з метою підтримання економічного зростання досить важливий для нашої країни. Його актуальність зростає в період виконання положень Угоди про асоціацію “Україна – ЄС”.

та намаганням політиків “заробити бали” в електорату. Наявність гнучких фіскальних правил і норм, які функціонально впливають із цільовою орієнтацією на стійкість державних фінансів, роблять їх вразливими до затяжних економічних шоків та викривляють симетричність реакцій на структурні та циклічні зміни у механізмі фіскальної консолідації

Для того щоб фіскальні правила і норми стали дієвим регулятором макроекономічної ситуації в країні, їх слід доповнити додатковими інституційними структурами, покликаними впливати на координацію напрямів фіскальної політики, а не сигналізувати про наявність обмежень. Таким чином, інституційна модель державних фінансів повинна спиратися на багаторівневий та ефективний контроль фіскальних правил у механізмі фіскальної консолідації. Фіскальні правила починають дедалі частіше розглядатися як невід’ємний елемент нейтралізації можливих негативних наслідків запровадження програм фіскальної консолідації з метою посилення контролю за станом боргу сектору загального державного управління, а також щодо збалансування бюджету загального уряду.

Останніми роками багато країн почали ухвалювати фіскальні правила нового покоління та поєднання в них цілей фіскальної стійкості з потребами гнучкості для регулювання на фінансово-економічні шоки. Загалом фіскальні правила, прив’язані до фаз економічного циклу, зосереджують увагу на стабілізаційних цілях бюджетної політики та водночас покликані забезпечити стійкість державних фінансів у період реалізації програм фіскальної консолідації у довгостроковій перспективі [7, с. 36].

Аналіз політики фіскальної консолідації дає можливість оцінити внесок макроекономічних інструментів при усуненні бюджетних дефіцитів та оптимізації державного боргу, передбачає створення модельної конструкції. Залежною змінною у ній стає показник результату, а впливом – змінні, які пов’язані з ним. Припустимо, наприклад, що йдеться про проблему низького рівня інвестиційної української економіки. Про актуальність цієї проблеми свідчить українське значення показника інвестиційності ВВП, який в Україні майже у 12 разів менший, ніж у середньому в країнах ЄС. В Україні політика фіскальної консолідації не «запустила» механізм трансформації бюджетних ресурсів в інвестиції, оскільки в умовах фінансово-економічної кризи більшість інвестиційних проєктів були «заморожені». Циклічні коливання економіки змушують уряди багатьох країн активізувати макроекономічні інструменти фіскальної консолідації, які можуть застосовуватися в Україні для забезпечення стійкості державних фінансів. Такі заходи отримують значну підтримку багатьох учених. «Коли кризова ситуація погіршується, то урядовий вплив, примус і регламентації зростають, коли криза проходить – зменшуються»[15].

Як резюмує з цього приводу Т. Єфименко надалі заходи фіскальної політики у нашій країні буде сконцентровано на поступовому зменшенні дефіциту сектору ЗДУ за рахунок удосконалення структури державних фінансів. Буде запроваджено конкретні фіскальні правила, управління ризиками, стратегічне планування інвестиційних процесів, а також діяльності підприємств державної форми власності – на базі

проектного підходу. Передбачено підвищення ефективності та якості бюджетних витрат, збільшення інфраструктурних капітальних видатків тощо. Реформування адміністрування бюджетних доходів супроводжуватиметься зміцненням інституційного потенціалу державної фіскальної служби: підвищенням рівня прозорості та підзвітності її структурних підрозділів; полегшенням процедур дотримання податкового законодавства тощо [9, с. 22].

Сьогодні макроекономічні інструменти фіскальної консолідації є чимось більшим, ніж просто скорочення дефіциту державного бюджету і зниження темпів зростання державного боргу, адже вони акумулюють систему державних фінансів України з метою спрямування їх для досягнення цілей державної політики, стимулювання та схвалення приватної ініціативи в питаннях фінансування суспільних і змішаних благ.

Висновок. Дослідження підтвердило, що фіскальна політика, як система заходів для покращення балансу бюджету, проведення структурних та інституційних реформ вимагає безперервного поглибленого вивчення, насамперед з позиції обґрунтування основних проблем розвитку державних фінансів, що потребують вирішення протягом визначеного періоду. Заходи фіскальної політики в середньостроковому періоді, спрямовані на зменшення витрат, вважаються більш ефективним механізмом порівняно з моделлю, яка передбачає реформування системи оподаткування. Вмотивовано, що програми фіскальної політики спрямовані на забезпечення стабілізації розвитку державних фінансів і підвищення їхньої стійкості.

Список використаних джерел

1. Фискальная консолидация: итоги визита МВФ в Украину // экономические новости. – 2010. – 16 нояб. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://economic-ua.com/analitika/25099>.
2. Теорія фінансів: підручник / П. І. Юхименко, В. М. Федосов, Л. Л. Лазебник та ін.; за ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К.: ЦУЛ, 2010.
3. Koomain J. (1999). Governanace Matters / Koomain J., Kray, A. & Zoido-Lobaton, P. // NBER Working Papers 2196. Retrieved from <http://www.worldbank.org/wbi/govern-ance/pubs/>.
4. Hyden, G. (2002). Governence and Development. World Governance Survey Disscusin / Hyden, G. & Court, J. // Paper 1. United Nations University. Retried from <http://www.odi.org/resoures/docs/4094>.
5. The World Bank Group (2014). The Worldwide Governance Indicators (WGI) Project. Retrieved from <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home>.
6. Колісник О. Фіскальна консолідація в системі антикризових заходів макроекономічного регулювання / О. Колісник, О. Пруський // Світ фінансів. – 2010. - № 7 (107). – С. 57.
7. Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції : у 2 т. / Т. І. Єфименко, С.С. Гасанов, В.П. Кудряшов та ін. ; за ред. О. В. Шлапака, Т. І. Єфименко; ДННУ „Акад. фін. управління”. – К., 2014. – Т. 1. – 759 с.
8. Price R. The Political Economy of Fiscal Consolidation / R. Price // OECD Economics Department Working Papers. – 2010. – № 776. – Р. 5.
9. Єфименко Т.І. Розвиток інституційних засад взаємодії фіскальної та монетарної політик України // Економіка України. – 2017. - № 12. – С. 13-33.
10. Fiscal Consolidation: How Much, How Fast and by What Means? An Economic Outlook Report // OECD Economic Policy Paprt. – 2012. – № 1. – Р. 1-31.
11. Hagemann R. Fiscal Consolidation. Part 6. What Are the Best Policy Instruments for Fiscal Consolidation? / R. Hagemann // OECD Economics Department Working Papers. – 2012. – № 937. – Р. 1–62.
12. Кудряшов В. П. Фіскальна консолідація та її впливи / В. П. Кудряшов. – Економіка України. – 2013. – № 9. – С. 31–46.
13. Гасанов С. С. Напрями формування фіскальної політики в аспекті асоціації України з ЄС / С. С. Гасанов, В. П. Кудряшов, Р. Л. Балакин // Фінанси України. – 2014. – № 1. – С. 22–38.
14. Виконання бюджетів. Звітність про виконання бюджетів / Державна казначейська служба України: Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477>; Показники виконання бюджету України 2015/2016 рік / Міністерство фінансів України : Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/bjudzhet#potochnogo#roku>; Звіт про виконання Державного бюджету України за 2016 рік / Міністерство фінансів України : Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/Презентація_2016_ДБУ%2014.03.2017%20ост.pdf.
15. Сорокин П. А. Элементарный учебник общей теории права в связи с теорией государства / П.А. Сорокин. – СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2009. — 240 с.